

Robocha syla Ukrainy u 2020 r. : statystychnyi zbirnyk [Labor Force of Ukraine in 2020: Statistical Collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2021.

“Stan zainiatosti molodi v Ukraini (rezultaty doslidzhenia v ramkakh prohramy USAID «Mrriemo ta diemo»)» [The State of Youth Employment in Ukraine (Results of the USAID Dream and Act Study)]. 2021. <https://gurt.org.ua/news/informator/73172/>

Tilikina, N. V., and Krymova, M. O. “Navychky XXI stolittia yak umova vykhodu molodi na rynek pratsi” [Skills XXI Century as a Condition for the Release of Young

People into the Labor Market]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 5-6 (2020): 21-28.

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.5-6.21

Yatsenko, L. D. “Problemy molodizhnoi zainiatosti v Ukraini ta shliakhy yikh podolannia” [Problems of Youth Employment in Ukraine and Ways to Overcome Them]. Kyiv : Instytut stratehichnykh doslidzhen, 2019. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-07/Проблеми%20молодіжної%20зайнятості%20в%20Україні%20та%20шляхи%20їх%20подолання.pdf>

УДК 331.5:311.219.1

JEL: J21

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-244-251>

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА СТАН РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

©2022 ШАВУРСЬКА О. В.

УДК 331.5:311.219.1

JEL: J21

Шавурська О. В. Вплив пандемії COVID-19 на стан ринку праці в Україні

Мета статті – дослідити особливості встановлення рівноваги на ринку праці й окреслити перспективи регулювання ринку праці з використанням моделей рівноваги. Стан ринку праці ілюструє рівень соціального розвитку держави та досягнутий на даний період баланс інтересів між суб'єктами ринку, а саме: державою, роботодавцями, працівниками, профспілками та посередниками. Ситуація на ринку праці у 2019–2021 рр. зазнала значного впливу через пандемію COVID-19, що призвело до закриття багатьох суб'єктів господарювання, зростання рівня безробіття та зменшення зайнятості населення України. Розглянуто основні положення моделей встановлення рівноваги на ринку та виокремлено інструменти впливу на рівновагу. Проаналізовано динаміку рівня зайнятості та безробіття в Україні за 2018–2020 рр. і виокремлено основні фактори, що призвели до дисбалансу на ринку праці. Встановлено, що ринок праці в Україні характеризується відсутністю рівноваги, що викликано загостренням соціально-економічних проблем у країні, відсутністю стабільності економічного розвитку, низьким рівнем оплати праці. Для забезпечення добробуту населення України необхідно забезпечити рівновагу на ринку праці, щоб створити продуктивну зайнятість і знизити рівень безробіття. Рівень зайнятості населення відображає стан макроекономічного середовища у країні, структуру національної економіки, рівень розвитку ринкових форм господарювання, інституційне забезпечення соціально-трудова відносин, рівень підприємницької активності населення. Сформовано напрями державної політики для встановлення рівноваги на ринку праці.

Ключові слова: безробіття, зайнятість, рівновага, пандемія COVID-19, ринок праці.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 10.

Шавурська Олена В'ячеславівна – кандидат економічних наук, викладач циклової комісії економічних дисциплін, Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Чуднівська, 101, Житомир, 10002, Україна)
E-mail: shavurska3005@gmail.com

UDC 331.5:311.219.1

JEL: J21

Shavurska O. V. The Impact of the COVID-19 Pandemic on the State of the Labor Market in Ukraine

The purpose of the article is to examine the peculiarities of establishing equilibrium in the labor market and to outline the prospects of labor market regulation using equilibrium models. The state of the labor market illustrates the level of social development of the State and the current balance of interests between market participants, namely: the State, employers, workers, unions and intermediaries. The situation on the labor market in 2019-2021 was significantly affected by the COVID-19 pandemic, which led to the closure of many businesses and rising unemployment and declining employment in Ukraine. The main provisions of the models of reaching equilibrium in the market are considered and the tools of influencing the equilibrium are singled out. The dynamics of the level of employment and unemployment in Ukraine for 2018-2020 are analyzed and the main factors that led to the imbalance in the labor market are identified. It is established that the labor market in Ukraine is characterized by a lack of balance, caused by exacerbation of socioeconomic problems in the country, lack of stability of economic development, low level of remuneration of labor. To ensure the well-being of the population of Ukraine, it is necessary to ensure balance in the labor market to create productive employment and reduce unemployment. The level of employment reflects the state of the macroeconomic environment in the country, the structure of the national economy, the level of development of market forms of management, institutional support of social and labor relations, the level of entrepreneurial activity of the population. The directions of the State policy for establishment of balance in the labor market are formed.

Keywords: unemployment, employment, balance, COVID-19 pandemic, labor market.

Fig.: 3. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 10.

Shavurska Olena V. – PhD (Economics), Lecturer of the Cyclic Commission of Economic Disciplines, Zhytomyr College of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics (101 Chudnivska Str., Zhytomyr, 10002, Ukraine)
E-mail: shavurska3005@gmail.com

Упродовж 2018–2021 рр. ситуація на ринку праці України формувалася під впливом негативної динаміки макроекономічних показників, зокрема через військові дії на сході України, адже значна частина людей, які проживають у районі воєнних дій, не мають змоги працювати, а також було порушено рівновагу на ринку праці через пандемію COVID-19, що призвело до зростання безробіття та зменшення зайнятості населення.

Проблематика функціонування ринку праці в Україні досліджена в працях І. В. Аксьонової, К. В. Бондаревської [1; 2], О. П. Гришко, А. М. Колота [3], Л. І. Петрової [10], М. М. Руженського [9]. Наукові праці М. А. Наумової [6] та Л. В. Осіпової [7] присвячені визначенню факторів впливу на стан ринку праці. Однак актуальними залишаються дослідження забезпечення рівноваги на ринку праці в сучасних реаліях.

Ринок праці є однією з найважливіших сфер соціально-економічного розвитку, оскільки регулює відносини між працівниками та роботодавцями щодо умов найму, розміру оплати праці, умов праці та соціального забезпечення. Крім того, стан ринку праці відображає рівень соціального розвитку держави та досягнутий на даний період баланс інтересів між суб'єктами ринку, а саме: державою, роботодавцями, працівниками, профспілками та посередниками.

Осіпова Л. В. відмічає: «На будь-якому етапі соціально-економічного розвитку країни ринок праці є найбільш чутливим індикатором зміни ринкової кон'юнктури, що проявляється у швидкій реакції на прояви макроекономічної нестабільності та турбулентності економіки. Ринок праці займає центральне місце серед інших ринків [7, с. 104].

На ринку праці здійснюється оцінювання вартості трудових ресурсів та встановлюються умови, за якими відбуватиметься найм, процес використання праці. Ринок праці є однією з підсистем національної економіки, яка, з одного боку, функціонує за власними законами, а з іншого – підпорядковується загальним закономірностям ринкової економіки. Елементами ринку праці є: попит і пропозиція на працю, послуги праці, ціна робочої сили, конкуренція, трудова мобільність.

Існує чотири моделі встановлення рівноваги на ринку праці (табл. 1).

Кон'юнктура ринку праці відображає співвідношення попиту та пропозиції на ринку. На неї впливають такі чинники: рівень життя населення; стан економічного розвитку країни, рівень впровадження інновацій у виробництво, галузева структура народного господарства; стан соціальної та виробничої інфраструктури тощо. Рівновага на ринку праці досягається тоді, коли кількість праці, що пропонується, дорівнює кількості праці, що необхідна.

Попит на робочу силу створюють роботодавці, які використовують робочу силу. Цей показник ілюструє загальну структуру потреб у робочій силі краї-

ни з боку господарюючих суб'єктів. Пропозиція на ринку праці відображає кількість людей, які бажають працювати, та залежить від суспільної та демографічної ситуації в країні, віку, статі, освіти, кваліфікації працівника. Якщо попит на робочу силу перевищує пропозицію, то ринкова рівновага порушується, й утворюється дефіцит робочої сили. Якщо пропозиція робочої сили перевищує попит, то ринкова рівновага порушується, й утворюється надлишок робочої сили.

Отже, викривляють рівновагу на ринку праці такі чинники, як: державне регулювання у сфері праці; політика профспілок; конкуренція і тактика великих підприємств.

За результатами огляду наукових статей виокремлено підходи авторів до аналізу ринку праці. У статті І. В. Аксьонової запропоновано такі етапи оцінювання ринку праці: аналіз динаміки населення, аналіз зайнятості та безробіття, оцінка попиту та пропозиції робочої сили [1]. Руженський М. М. виокремлює такі етапи аналізу ринку праці: аналіз зайнятого та безробітного населення, аналіз динаміки заробітної плати [9].

Оцінювання рівноваги на ринку праці будемо проводити за такими етапами аналізу:

- 1) статистичне оцінювання динаміки зайнятого населення (за видами економічної діяльності, статевою ознакою, за професійними групами);
- 2) аналіз безробіття та основних його причин;
- 3) аналіз рівня зайнятості та рівня безробіття населення;
- 4) аналіз попиту та пропозиції на ринку праці (визначення стану ринку праці – рівновага, дефіцит трудових ресурсів, надлишок трудових ресурсів).

Сучасний етап ринку праці в Україні характеризується відсутністю рівноваги, що викликано загостренням соціально-економічних проблем у країні, відсутністю стабільності економічного розвитку, низьким рівнем оплати праці. Формування пропозиції робочої сили залежать від стану демографічної ситуації в країні. На сьогоднішній день Україна належить до країн з регресивним типом відтворення населення, який характеризується низькими показниками народжуваності, високою, зростаючою смертністю, від'ємним природним приростом населення, старінням нації та смертністю працездатного населення. Ефективність функціонування ринку праці визначається чисельністю трудових ресурсів, а саме, економічно активного населення [2].

У табл. 2 наведено динаміку зайнятого населення за видами економічної діяльності за 2018–2020 рр.

Оцінюючи ситуацію на ринку праці України за 2018–2020 рр., встановлено, що відбулося зменшення зайнятого населення на 445,6 тис. осіб, або на 2,72% порівняно з 2018 р. Слід відмітити, що стрімке зменшення зайнятого населення спостерігалось у 2020 р. –

Характеристика концепцій рівноваги на ринку праці

Концепція	Представники	Основні положення	Інструмент впливу
Неокласична	Маршалл А., Пігу А., Перрі Дж., Холл Р., Гідлер Д., Лафер А.	Ринок праці буде працювати за умов наявності цінової рівноваги, яка досягається за рахунок миттєвої реакції ставки реальної заробітної плати на співвідношення попиту та пропозиції. Гнучкості зарплати забезпечує повну й ефективну зайнятність. Повна зайнятність базується на припущенні, що кожний працівник може продати певну кількість праці за поточною ставкою зарплати. Тривале безробіття є неможливим, оскільки ринок праці швидко знаходить рівновагу між попитом і пропозицією праці завдяки гнучкості зарплати	Ціна робочої сили (заробітна плата)
Кейнсіанська	Кейнс Дж. М., Харрод Р., Робінсон Дж.	Ринок знаходиться в стані постійної нерівноваги. Рівновага можлива і при існуванні безробіття. Попит на працю визначається не ціною праці, а величиною ефективного попиту на блага. Ринок стабілізується при неефективному рівні зайнятості оскільки гранична продуктивність праці більша за граничні витрати на працю	Держава
Монетаристська	Фрідман М., Махлуп Ф., Робінс Л.	Рівновага на ринку праці може існувати лише за умови конкурентного середовища за умови, що профспілки не впливають на ситуацію. Інструменти для встановлення рівноваги: грошово-кредитні – норма обов'язкового резервування комерційних банків на рахунках центрального банку, а також облікової ставки центрального банку	Норма обов'язкового резервування комерційних банків на рахунках центрального банку та облікова ставка центробанку
Інституціоналістська	Веблен Т., Кларк Дж., Мітчелл У., Коммонс Дж.	Стан ринку праці залежить від динамічних процесів певних галузей економіки, а також соціально-демографічного стану в державі. Для встановлення рівноваги потрібно розвивати промисловість і забезпечувати гідні умови та оплату праці	Умови праці та рівень оплати праці

Джерело: складено за даними [3; 8; 10].

663 тис. осіб порівняно з 2019 р., що викликано пандемією COVID-19, оскільки через карантинні обмеження частина працездатного населення втратила роботу, адже 1,87% підприємств і 3,61% фізичних осіб – підприємців припинили свою діяльність.

Аналізуючи зайнятність за видами економічної діяльності за 2018-2020 рр., встановлено, що найбільше зменшення кількості зайнятого населення порівняно з 2018 р. відбулося в таких галузях: 1) сільське, лісове та рибне господарство – на 216,4 тис. ос., або на 7,37%; 2) охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – на 60,0 тис. ос., або на 6,03%; 3) професійна, наукова та технічна діяльність – 19,7 тис. грн, або на 4,50%; 4) державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – на 37,4 тис. грн, або на 3,99%; 5) операції з нерухомим майном – на 8,2 тис. грн, або на 3,16%; 6) промисловість – на 67,4 тис. грн, або на 2,78%.

Позитивну динаміку зайнятого населення за 2018–2020 рр. відмічено в таких галузях: 1) інформація та телекомунікації – на 3,4 тис. ос., або на 1,21%, 2) тимчасове розміщування й організація харчування –

на 2,4 тис. ос., або на 0,85% порівняно з 2018 р. При цьому структура зайнятого населення за видами діяльності не зазнала суттєвих змін, зокрема: у 2020 р. найбільше зайнятих було в оптовій і роздрібній торгівлі – 22,93 %, сільському, лісовому та рибному господарстві – 17,10% та в промисловості – 14,82%, а найменше зайнятих було задіяно у сфері мистецтва, спорту, розваг і відпочинку – 1,23% та у фінансовій і страховій діяльності – 1,33%.

На рис. 1 проаналізовано динаміку структури зайнятого населення за статтю за аналізований період.

Отже, у структурі зайнятого населення України переважають чоловіки, зокрема: у 2018 р. – 51,65% (8450,2 тис. ос.), у 2019 р. – 52,21% (8655,2 тис. ос.), а у 2020 р. – 52,21% (8309,5 тис. ос.). За 2018–2020 рр. відбулося зменшення зайнятості чоловіків на 140,7 тис. ос., або на 1,67% порівняно з 2018 р. Найбільша кількість чоловіків у 2020 р. була задіяна в групі «Кваліфіковані робітники з інструментом» – 10,40% та «Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устат-

Динаміка зайнятого населення за видами діяльності за 2018–2020 рр.

Вид діяльності	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Відхилення	
	тис. ос.	%	тис. ос.	%	тис. ос.	%	+/-	%
Сільське, лісове та рибне господарство	2937,6	17,95	3010,4	18,16	2721,2	17,10	-216,4	-7,37
Промисловість	2426,0	14,83	2461,5	14,85	2358,6	14,82	-67,4	-2,78
Будівництво	665,3	4,07	699,0	4,22	664,4	4,17	-0,9	-0,14
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт транспорт-них засобів	3654,7	22,34	3801,3	22,93	3648,7	22,93	-6	-0,16
Інформація та телекомунікації	280,3	1,71	289,2	1,74	283,7	1,78	3,4	1,21
Транспорт, складське господарство, поштова діяльність	995,1	6,08	999,0	6,03	975,2	6,13	-19,9	-2,00
Тимчасове розміщування й організація харчування	283,0	1,73	304,0	1,83	285,4	1,79	2,4	0,85
Фінансова та страхова діяльність	214,0	1,31	211,6	1,28	212,5	1,33	-1,5	-0,70
Операції з нерухомим майном	259,4	1,58	259,7	1,57	251,2	1,58	-8,2	-3,16
Професійна, наукова та технічна діяльність	437,9	2,68	421,6	2,54	418,2	2,63	-19,7	-4,50
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	304,3	1,86	317,9	1,92	304,6	1,91	0,3	0,01
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	939,3	5,74	870,5	5,25	901,9	5,67	-37,4	-3,99
Освіта	1416,5	8,66	1388,7	8,38	1394,9	8,77	-21,6	-1,52
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	995,4	6,08	974,2	5,88	935,4	5,88	-60,0	-6,03
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	196,9	1,20	197,6	1,19	196,0	1,23	-0,9	-0,46
Інші види економічної діяльності	355,2	2,17	372,1	2,24	363,4	2,28	8,2	2,31
Усього	16360,9	100,00	16578,3	100,00	15915,3	100,0	-445,6	-2,72

Джерело: складено за даними [4].

кування, складання устаткування та машин» – 9,50%, а найменша в групі «Технічні службовці» – 0,57%.

Жінки у структурі зайнятого населення України займали: у 2018 р. – 48,35% (7910,7 тис. ос.), у 2019 р. – 47,79% (7923,1 тис. ос.), а у 2020 р. – 47,79% (7605,8 тис. ос.), тобто за 2018–2020 рр. відбулося зменшення зайнятості жінок на 304,9 тис. ос., або на 3,85%, що призвело до зменшення їх кількості у структурі зайнятого населення на 0,56 пункту. Найбільша кількість жінок у 2020 р. була задіяна в групі «Працівники сфери торгівлі та послуг» – 11,22%, а найменша в групі «Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства» – 0,57%.

У табл. 3 здійснено аналіз безробітного населення України.

Отже, за 2018–2020 рр. відбулося зростання безробітного населення у віці 15–70 років на 95,6 тис. ос., або на 6,06% порівняно з 2018 р. Таке стрімке зростання кількості безробітних пов'язано

з тим, що багато суб'єктів господарювання не працювало в період пандемії COVID-19. Як позитивну тенденцію слід відмітити збільшення кількості населення, що шукали роботу та намагалися організувати власну справу – на 79,7 тис. ос., чи на 5,16% порівняно з 2018 р.

На рис. 2 проаналізовано динаміку рівня зайнятості та рівня безробіття в Україні за 2018–2020 рр.

Таким чином, рівень безробіття за 2018–2020 рр. зріс на 0,4%, а рівень зайнятості знизився на 1,0% порівняно з 2018 р. У II кварталі 2021 р. рівень зайнятості працездатного населення становив 56,2%, а рівень безробіття серед робочої сили віком 15 років і старше й у віці 15–70 років – 9,3%. Враховуючи, що чисельність робочої сили зросла з 17296,2 тис. ос. у 2018 р. до 17462,8 тис. ос. у II кварталі 2021 р., ситуація є невтішною, оскільки пропозиція робочої сили зростає, а попит на неї зменшується, що призво-

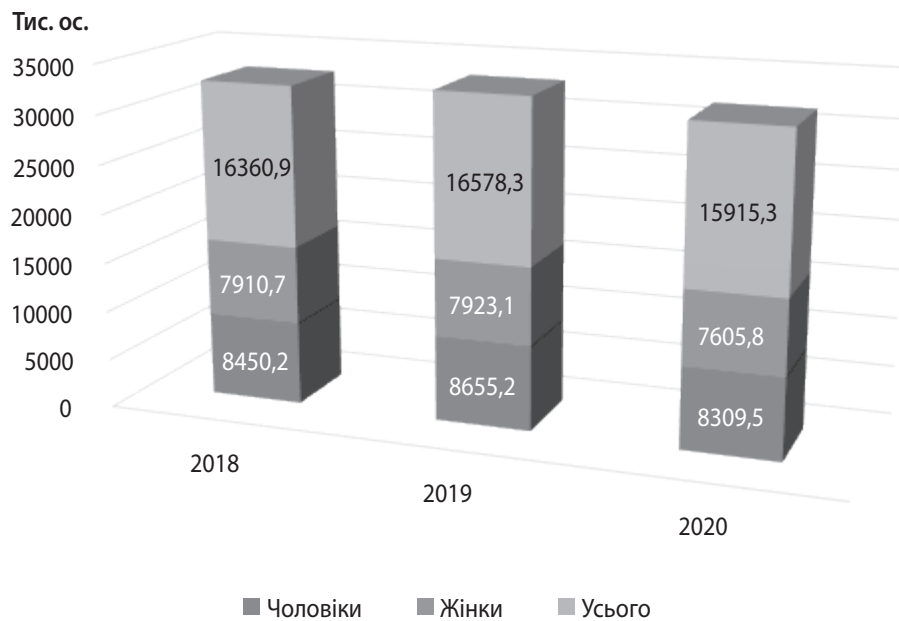

Рис. 1. Динаміка структури зайнятого населення України за 2018–2020 рр.

Джерело: складено за даними [4].

Таблиця 3

Аналіз безробітного населення України за 2018–2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до 2018 р.	
				+/-	%
Безробітне населення у віці 15–70 років, усього, тис. осіб	1578,6	1487,7	1674,2	95,6	6,06
з них особи, які шукали роботу, намагались організувати власну справу	1546,0	1441,7	1625,7	79,7	5,16

Джерело: складено за даними [4].

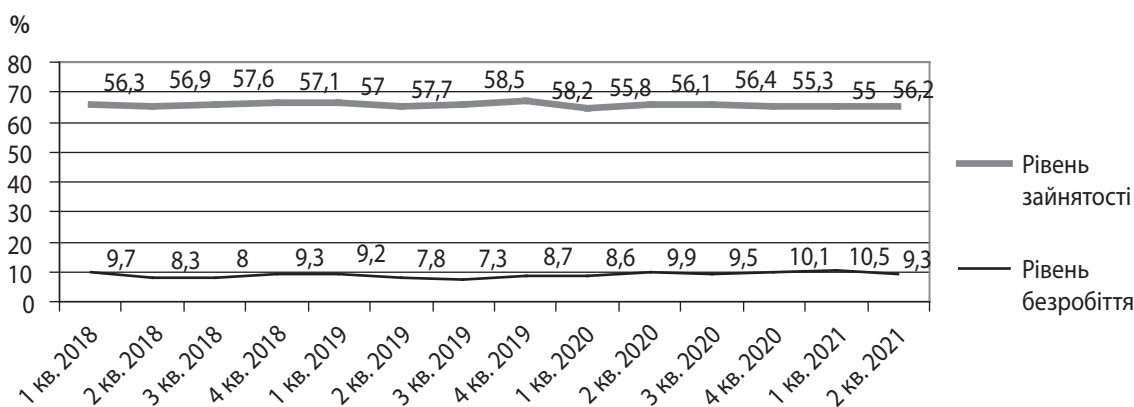

Рис. 2. Динаміка рівнів зайнятості та безробіття в Україні за 2018–2020 рр.

Джерело: складено за даними [5].

дить до порушення рівноваги на ринку праці й утворення надлишку робочої сили.

На рис. 3 проаналізовано основні причини безробіття в Україні.

У 2018 р. структура причин безробіття була такою: 38,0% звільнено за власним бажанням; 20,7% – з

економічних причин; 9,5% – у зв'язку із закінченням контракту (договору); 9,8% не працевлаштовані після закінчення навчального закладу; 9,4% втратили роботу через сезонний характер робіт; 4,7% не зайняті через виконання сімейних обов'язків; 1,1% звільнені за станом здоров'я. У 2019 р. структура причин безро-

Рис. 3. Динаміка безробіття населення України за причинами незайнятості у 2018–2020 рр.

Джерело: складено за даними [4].

біття була такою: 39,6% звільнено за власним бажанням; 21,5% – з економічних причин; 8,9% – у зв'язку із закінченням контракту; 9,4% не працевлаштовані після закінчення навчального закладу; 9,6% втратили роботу через сезонний характер робіт; 3,3% не зайняті через виконання сімейних обов'язків; 3,4% звільнені за станом здоров'я. У 2020 р. структура причин безробіття виглядала таким чином: 34,1% звільнено за власним бажанням; 22,9% – з економічних причин; 9,7% – у зв'язку із закінченням контракту; 9,3% не працевлаштовані після закінчення навчального закладу; 10,2% втратили роботу через сезонний характер робіт; 2,9% не зайняті через виконання сімейних обов'язків; 3,0% звільнені за станом здоров'я.

Таким чином, за 2018–2020 рр. на 1,9 пункту зросла кількість звільнених за станом здоров'я та на 2,2 пункту зросла кількість звільнених з економічних причин, що підтверджує наукову гіпотезу, що пандемія COVID-19 призвела до порушення рівноваги на ринку праці.

На думку К. В. Бондаревської й А. О. Аксьонової: «Ситуація на ринку праці є кризовою і такою, що продукує трудову бідність, зниження економічної активності працездатного населення, розширення вимушеної праці, розшарування населення на соціально вразливі групи, неузгодженість із ринком освітніх послуг і зниження якості трудового потенціалу та мотивації до продуктивної діяльності [2, с. 43].

М. М. Руженський відмічає, що «дисбаланси на ринку праці України значною мірою спричинені неповною інформацією про оплату праці при укладенні трудових угод, непоінформованістю сторін про зміст норм законодавства, які регламентують відносини між ними» [9, с. 75].

У табл. 4 проаналізовано попит і пропозицію робочої сили.

Таблиця 4

Попит і пропозиція робочої сили за 2018–2020 рр.

Рік	Попит (потреба у працівниках), тис. осіб	Пропозиція (кількість незайнятих громадян, які перебували на обліку в державній службі зайнятості), тис. осіб	Навантаження на одну вакантну посаду, осіб
2018	58,4	341,7	6
2019	56,1	362,9	7
2020	55,3	421,8	8

Джерело: складено за даними [5].

Отже, за 2018–2020 рр. на ринку праці була відсутня рівновага, зокрема був надлишок робочої сили. Як негативну тенденцію можна відмітити скорочення попиту роботодавців на працівників – з 58,4 тис. ос. у 2018 р. до 55,3 тис. ос. у 2020 р. і зростання пропозиції праці – з 341,7 тис. ос. у 2018 р. до 421,8 тис. ос. у 2020 р. За 2018–2020 рр. навантаження на одну вакантну посаду зросло на 33,33% порівняно з 2018 р. Для врівноваження ситуації фахівці служби зайнятості, незважаючи на карантинні обмеження, шукають пропозиції роботи для громадян, а роботодавцям підбирають кваліфікований персонал, але необхідним є державне втручання.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши стан ринку праці в Україні за 2018–2020 рр., виявлено, що відбулося зменшення рівня економічної активності та рівня зайнятості населення на 1,0%, збільшення рівня безробіття на 0,4%, з'явилася неврівноваженість між попитом на робочу силу та її пропозицією, що призвело до порушення рівноваги на ринку праці. Як негативну тенденцію відмічено скорочення попиту роботодавців на працівників – з 58,4 тис. ос. у 2018 р. до 55,3 тис. ос. у 2020 р. і зростання пропозиції праці з 341,7 тис. ос. у 2018 р. до 421,8 тис. ос. у 2020 р. За 2018–2020 рр. навантаження на одну вакантну посаду зросло на 33,33% порівняно з 2018 р. Ці проблеми вимагають нагального втручання та реформування сфери соціально-трудових відносин.

Для встановлення рівноваги на ринку праці в Україні необхідно застосувати основні положення інституціоналістської моделі встановлення рівноваги на ринку праці, зокрема:

- ✦ *по-перше*, державна політика має бути спрямована на формування в країні сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій;
- ✦ *по-друге*, надання субвенцій, дотацій малому та середньому бізнесу, що сприятиме розвитку вітчизняних промислових підприємств;
- ✦ *по-третє*, надання кредитів суб'єктам господарювання для розширення виробництва, впровадження інновацій на пільгових умовах
- ✦ *по-четверте*, надання пільг в оподаткуванні для малого та середнього бізнесу, для забезпечення соціальної справедливості впровадження прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб, що сприятиме зростанню сукупного попиту на працю.

Застосування цих інструментів економічного впливу на ринок праці дозволить створити нові робочі місця та збільшити попит на робочу силу, а також сприятиме зростанню зайнятості та зменшенню безробіття в країні.

Крім того, необхідно вдосконалити нормативне забезпечення у сфері трудових відносин (затвердження Трудового кодексу, що врегулює спірні питання у сфері трудових відносин, оплати праці та професійного розвитку персоналу). ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аксьонова І. В. Статистичне оцінювання тиску на ринку праці України. *Проблеми економіки*. 2019. № 4. С. 33–40. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-33-40>.
2. Бондаревська К. В., Аксьонова А. О. Особливості розвитку ринку праці України під впливом сучасних глобалізаційних процесів. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38-1. С. 43–47. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/38_1_2019/10.pdf

3. Гідна праця: імперативи, українські реалії, механізми забезпечення: монографія / А. М. Колот, В. М. Данюк, О. О. Герасименко та ін. Київ: КНЕУ, 2017. 504 с.
4. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2012–2020 роках / Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/rp/zn_ed/zn_ed_u/zn_ed_2013_u.htm
5. Зайнятість та безробіття населення в II кварталі 2021 року / Державна служба статистики України. URL: https://www.dcz.gov.ua/sites/default/files/inf/files/09_sytuaciya_na_rp_ta_diyalnist_dsz_1.pdf
6. Наумова М. А. Вплив глобальних викликів на функціонування ринку праці. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 40–49. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-1_0-pages-40_49.pdf
7. Осіпова Л. В. Проблем ринку праці в умовах глобалізації. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 1. С. 104–110. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-290-1-20
8. Ринок праці та зайнятість в Україні: реалії та перспективи: колективна монографія / за ред. С. Кожем'якіної, С. Калініної. Київ: ІПК ДСЗУ, 2018. 424 с.
9. Руженський М. М., Гришко О. П. Асиметрія вітчизняного ринку праці: аналіз стану інформаційного забезпечення. *Вісник ДонДУУ «Менеджер»*. 2020. № 3. С. 71–88. DOI: <https://doi.org/10.35340/2308-104X.2020.88-3-07>
10. Український ринок праці: імперативи та можливості змін: монографія / за наук. ред. І. Л. Петрової, В. В. Близнюк. Київ, 2018. 356 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/306.pdf>

REFERENCES

- Aksyonova, I. V. "Statystychne otsiniuvannia tysku na rynku pratsi Ukrainy" [Statistical Assessment of Pressure in the Ukrainian Labor Market]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2019): 33-40. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-33-40>
- Bondarevska, K. V., and Aksyonova, A. O. "Osoblyvosti rozvytku rynku pratsi Ukrainy pid vplyvom suchasnykh hlobalizatsiinykh protsesiv" [The Specifics of the Development of the Labor Market in Ukraine under the Impact of Modern Globalization Processes]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, iss. 38-1 (2019): 43-47. http://bses.in.ua/journals/2019/38_1_2019/10.pdf
- Kolot, A. M. et al. *Hidna pratsia: imperatyvy, ukrainski realii, mekhanizmy zabezpechennia* [Decent Work: Imperatives, Ukrainian Realities, Support Mechanisms]. Kyiv: KNEU, 2017.
- Naumova, M. A. "Vplyv hlobalnykh vyklykiv na funktsionuvannia rynku pratsi" [The Impact of Global Challenges on the Functioning of Labor Market]. *Biznes Inform*, no. 1 (2019): 40–49. http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-1_0-pages-40_49.pdf
- Osipova, L. V. "Problemy rynku pratsi v umovakh hlobalizatsii" [Examination of Labor Market Problems in the Conditions of Globalization]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Ekonomiczni nauky»*, no. 1 (2021): 104-110. DOI: 10.31891/2307-5740-2021-290-1-20

Ruzhenskyi, M. M., and Hryshko, O. P. "Asymetriia vitchyznianoho rynku pratsi: analiz stanu informatsiinoho zabezpechennia" [Asymmetry of the Domestic Labor Market: Analysis of the Condition of Informational Support]. *Visnyk DonDUU «Menedzher»*, no. 3 (2020): 71-88.

DOI: <https://doi.org/10.35340/2308-104X.2020.88-3-07>
Rynok pratsi ta zainiatist v Ukraini: realii ta perspektyvy [Labor Market and Employment in Ukraine: Realities and Prospects]. Kyiv: IPK DSZU, 2018.

"Ukrainskyi rynek pratsi: imperatyvy ta mozhlyvosti zmin" [Ukrainian Labor Market: Imperatives and Opportu-

nities for Change]. Kyiv, 2018. <http://ief.org.ua/docs/mg/306.pdf>

"Zainiate naselennia za vydamy ekonomichnoi diialnosti u 2012-2020 rokakh" [Employed Population by Type of Economic Activity in 2012-2020]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/rp/zn_ed/zn_ed_u/zn_ed_2013_u.htm

"Zainiatist ta bezrobittia naselennia v II kvartali 2021 roku" [Employment and Unemployment in the Second Quarter of 2021]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. https://www.dcz.gov.ua/sites/default/files/infofiles/09_sytuaciya_na_rp_ta_diyalnist_dsz_1.pdf

УДК 331.57:004

JEL: J21

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-251-261>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВПЛИВУ ПРОЦЕСУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЮ РОБОЧИХ МІСЦЬ

©2022 **НОВІКОВА О. Ф., ХАНДІЙ О. О., ШАМІЛЕВА Л. Л., ПАНЬКОВА О. В.**

УДК 331.57:004

JEL: J21

Новікова О. Ф., Хандій О. О., Шамілева Л. Л., Панькова О. В. Методологічні підходи до оцінки впливу процесу цифровізації економіки на попит і пропозицію робочих місць

У роботі дано оцінку змін, які очікуються щодо попиту та пропозиції робочих місць на національному ринку праці за умов цифровізації економіки. Визначено суперечливість прогностичних даних і причини, що їх обумовлюють. Обґрунтовано необхідність і можливість здійснення прогностичних оцінок попиту та пропозиції робочої сили за сценаріями розвитку національної економіки. За прогностичними оцінками розраховано зміни зайнятості за окремими видами економічної діяльності у 2025–2030 рр. за інерційним і цільовим сценаріями та встановлено наслідки їх реалізації та вплив на попит і пропозицію робочої сили. Визначено співвідношення попиту та пропозиції робочої сили та зайнятого населення на ринку праці на 2025 р. і надлишок чисельності зайнятого населення за різними сценаріями економічного розвитку. Зроблено висновок, що за умови реалізації інерційного сценарію без прискореної цифровізації пропозиція робочої сили буде на 7% більше, ніж попит. При втіленні сучасних цифрових та інформаційно-комунікативних технологій майже 29,1% від потенційно можливої пропозиції робочої сили може залишитися за межами зайнятості. За умови суттєвого зростання економіки з урахуванням Цілей сталого розвитку (ЦСР) без прискореної цифровізації попит і пропозиція робочої сили практично будуть збалансовані за результатами розрахунків. З урахуванням втілення цифрових та інформаційно-комунікативних технологій надлишок робочої сили серед зайнятих може досягти 20,9% від загального обсягу пропозиції. Зазначено, що незбалансованість на ринку праці, яка виникає за умов втілення процесів інтенсивної цифровізації, поряд з іншими соціальними ризиками у сфері зайнятості, буде супроводжуватися зростанням обсягів трудової міграції. Акцентовано увагу на тому, що без запровадження сучасних інформаційних і цифрових технологій Україна може залишитися на узбіччі світового економічного та науково-технічного прогресу, при цьому за цих умов реалізація цільового сценарію практично буде неможлива.

Ключові слова: цифровізація економіки, попит, пропозиція, ринок праці, робочі місця, зайнятість, безробіття.

Табл.: 4. **Бібл.:** 15.

Новікова Ольга Федорівна – доктор економічних наук, професор, заступник директора Інституту економіки промисловості НАН України (вул. Марії Капніст, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: novikovaof9@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8263-1054>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1940431/olga-f-novikova/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57205737241>

Хандій Олена Олексіївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу, Східно-український національний університет ім. В. Даля (просп. Центральний, 59а, Северодонецьк, 93400, Україна)

E-mail: alkhandiy@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-9007>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1937601/olena-alekseevna-khandij/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57200142321>

Шамілева Лариса Леонідівна – кандидат економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Марії Капніст, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: larisashamileva2017@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4738-0728>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1870937/larisa-shamileva/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57221975529>

Панькова Оксана Володимирівна – кандидат соціологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Марії Капніст, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: pankovaier@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2003-8415>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1870919/oksana-pankova/>